

Erhåll. nr / 204 / 4.11.1987

Rapport över inspektion av fornlämningsområdet Jäknabacken,
i Purmo, Pedersöre kommun

fyr 621 010013
Sul 13

Den 13.7. 1987 anmälde Pedersöre tf. länsman Jan-Anders Wiik till museiverket att skador uppstått vid skogsarbeten på fornlämningsområdet Jäknabacken i Purmo. För att reda ut situationen förordnade museiverket under tecknad att på tjänstens vägnar utföra en inspektion på ort och ställe. Denna gjordes den 30.7.1987 i närvaro av yngre konstapeln Jens Tallgren från Pedersöre länsmansdistrikt, samt Åke Aspås och Arne Kronqvist från Pedersöre Hembygdsförening.

Jäknabacken ligger i Lillby by Purmo socken, numera Pedersöre kommun, ca 1,6 km nordväst om Sexsjön. Vägen Käcko-Sexsjö tangerar den sydöstra delen av en långsträckt åsformation, som består av stening morän (bilaga 1).

På backen ligger en långsträckt, nästan oval stenvall, en sk. jättekyrka, som inuti är jämn. Markytan är här nästan stenfri. Sydöst om vallen ligger 9-10 stenrösen, som är grupperade i två rader (jmf. Sandelins karta, bilaga 2), äldsta inventeringsuppgifterna ingår i Sandelins häradsinventering från 1891 (Finska fornminnesföreningens tidskrift XVII, s 40 nr 37 i Purmo). Ett av rösena undersöktes 1930 av Jacob Tegengren. Vid en inspektion år 1964 kunde man konstatera, att man i samband med en vägförbättring skadat ett eller två rösen. Fornlämningarna är angivna på grundkartan (2321 10 Lappfors/1972 och 1983). De har även upptagits i inventeringsrapporten från 1971, samt i regionplaneförbundets allmänna översikt över fasta förhistoriska fornlämningar i Vasa län (Serie D:10,1986).

Vid inspekteringen den 30.7.1987 konstaterades följande: hela toppen av Jäknabacken samt sluttningarna mot väst och i synnerhet mot öster har nyligen blivit kalhuggna. Området omedelbart sydöst om jättekyrkan har därtill markberetts. Härvid har åtminstone det största och bäst synliga av områdets rösen svårt skadats genom att två breda fåror har plogats över det. Då området i sin helhet ligger under hyggesavfall, är det inte möjligt, att utan omfattande röjningsåtgärder avgöra, i vilken mån även de andra rösena lidit skada vid markberedningen. I de plöjda fårorna på markytan kunde man på flera ställen iakttaga rödbränd jord, kol och avslag och föremål av kvarts (NM 23639). Tydligt finns på området även en förhistorisk boplats.

Själva jättekyrkans stenvall verkade ännu oskadad. Enligt de närvarande hembygdsföreningens medlemmarna har avverkningen skett i fjol och tidigt på våren 1987. Jättekyrkan ligger nu under massor av hyggesavfall, vilket försvårar iakttagelser.

På grund av inspektionen kan man konstatera, att en del av fornlämningarna på Jäknabacken skadats vid avverkning och i synnerhet vid markberedning. De flesta av stenrösen sydöst om jättekyrkan är mer eller mindre skadade, likaså boplatslagret under dem. Jättekyrkan verkade däremot oskadat.

Förslag till behövliga åtgärder:

- detaljerad karta och utredning av områdets fornlämningar och deras nuvarande skick bör utföras (museiverkets provgrävningsgrupp med t.ex. Purmo hembygdsförening)
- Genom en undersökning, som utförs av de lokala polismyndigheterna, borde utredas, när och av vem fornlämningarna har rubbats. Fornlämningarna måste anses vara länge och allmänt kända i socknen och i Österbotten.
- åtminstone de mest skadade rösen borde undersökas och återställas. Den förhistoriska boplatsens karaktär och omfattning borde likaså kartläggas genom provgrävningar.
- markberedning på Jäknabacken får ej utföras (fornminneslagens 1. §). Det område som har avverkats, måste planteras manuellt. Tunga skogsmaskiner får ej heller röra sig på området. Lägst ner på sluttningen (enligt grundkartan nedanför 50 m:s nivåkurvan) kan markytan emellertid markberedas. För att undvika skador, som kan uppkomma av missförstånd, bör museiverket först kontaktas.
- vederbörande skogsvårdsmyndigheter bör på det snaraste informeras.

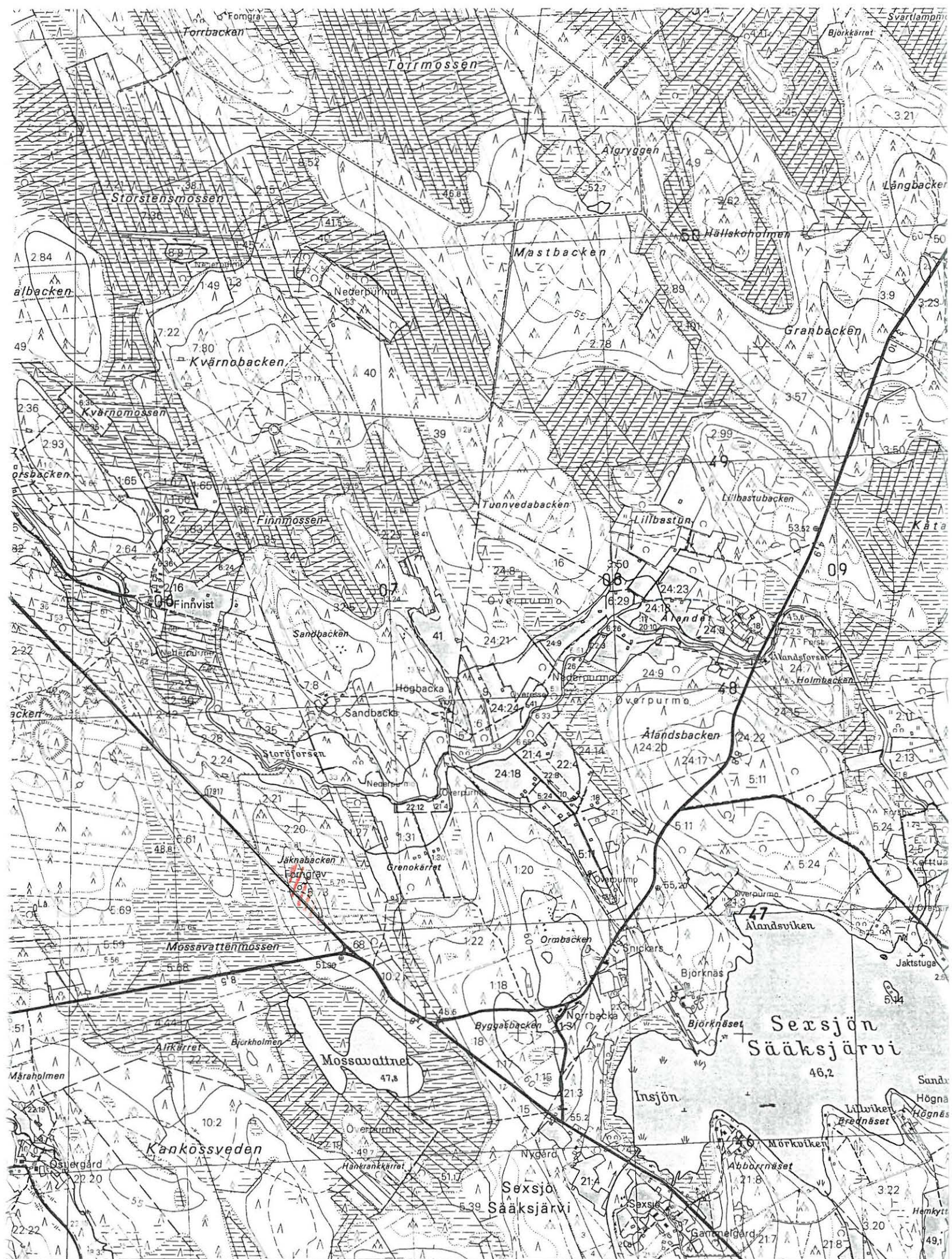
Helsingfors, den 6.8.1987

Mirja Miettinen

forskare

Siat 14566 - 14568

Backsbackaan t. Backbacka 2455   Stormhyran   Källby Nak = +13°   Dalbacken 2457   Överpurmo   Stenvattent Stenvatten 2458   23° 10' -27 m 20s   Nak

2312 12 3306   3307   3308   3309

BILAGA 2

söderut, finnes ett stenröse af samma dimensioner som föregående. Aska och kol syntes äfven där. Ännu längre söderut, vid landsvägen fanns en stenhög 15 f. i diam. och 4 f. h. Två större stenar voro på nordvästra sidan. Utom aska och kol fanns här liksom ruttna benskärfvor, 1½ tum långa och 1 tum breda. Ytterligare 15 famnar längre söderut fanns en stensättning omkring en större sten på åbranten. Stensättningen mätte 12 f. i l., 8 f. i br. och 1½ f. i höjd.

36) På „Källbacka“ en verst söderut från Källbacka torp finnes ett stenkummel af runda stenar, 6 f. i diam. och 1½ f. h. Man har funnit kol däri jämte två människotänder och andra murkna benbitar (så berättades för mig).

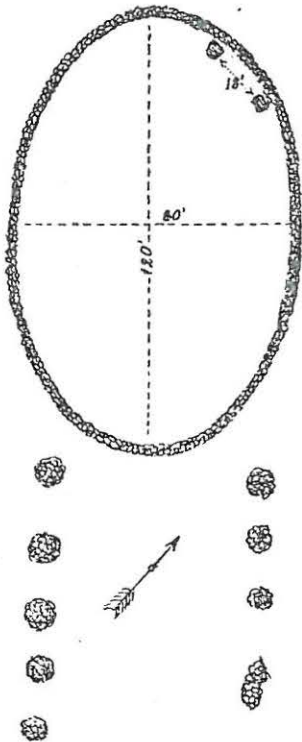

Fig. 5. Jättekyrkan vid Sääksjärvi. Purmo.

37) Två à tre verst norrut från Sääksjärvi gård finnes en s. k. jättekyrka, som finnes afbildad på medföljande teckning. På östra sidan därom finnas fyra stenkummel. Det yttersta af dem är 18 f. l. och 6 f. br. De andra äro något så när runda. På västra sidan finnas åter 5 ore gelbundet uppkastade, dock någorlunda runda stenrösen som ligga nästan i en rad. Stensättningen har en nästan oval form. Marken omkring och inuti densamma är stenfri. De två stora stenar, som synas inuti invid muren, sägas af allmogen hafva varit predikstol och klockarbänk.

2608
1931

38) Vid Dalbacka torp nära Stenvatten fanns på södra slutningen af en backe en nästan rund, jämnhög, 17 f. i diam. mätande stenhög. Torparen på stället menade, att stenarna möjligtvis hade blifvit dit sammanförda från det närbelägna potatislandet. En större, aflång, på ända stående sten hade varit placerad på toppen af röset. Kol fanns bland stenarna. Torparen, som redan förut hade undersökt högen, hade där funnit en smal mejsel af järn och spetsen af en annan något bredare järnmejsel.

39) Vid Sääksjärvi träsk lär utom jättekyrkan ännu finnas ett ganska stort fyrkantigt stenkummel, däri en förbränd stenyxe blifvit funnen.